

ΤΟ ΑΡΘΡΟΝ ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ
ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ
- ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ
- ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ
- ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Τὸ ἄρθρον τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Συντάξεως**Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΣ ΤΩΝ ΔΙΑΘΡΗΣΚΕΙΑΚΩΝ ΔΙΑΛΟΓΩΝ**

Τὸ φοβερὸ τρομοκρατικὸ κτύπημα ἐναντίον τῶν διδύμων οὐρανοξυστῶν τῆς Ν. Ὑόρκης κατὰ τὴν 11η Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ. σήμανε αναμφιβόλως τὴν εἴσοδο τῆς ἀνθρωπότητος σὲ μία νέα περίοδο τῆς Ἱστορίας τῆς. Ἡ ἐναρξὶς καὶ ἡ κλιμάκωσις τῶν καταστρεπτικῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων στὸ Ἀφγανιστάν μὲ παλαιὰ καὶ νέα τρομακτικὰ ὄπλα καὶ τὰ ἀλλεπάλληλα κρούσματα τῆς βιοχημικῆς τρομοκρατίας δημιουργοῦν ἀπαισιοδοξία γιὰ τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ ἐν ὀνόματι τῆς θρησκείας ἔξαψις καὶ ἔκρηξις τοῦ μίσους, ποὺ ὁδηγεῖ καὶ παιδιὰ ἀκόμη μικρᾶς ἡλικίας νὰ κραδαίνουν στὰ χέρια

ἐπισήμανσι καὶ ἀξιοποιήσι τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἀληθινὴ θεοσέβεια δὲν χωρίζει, ἀλλὰ συναδελφώνει καὶ ἐνώνει τοὺς ἀνθρώπους.

Εἶναι ἐλπιδοφόρον, ὅτι παρατηρεῖται σήμερα μεγάλη κινητικότητα, ποὺ συντελεῖ ὁλονέν καὶ περισσότερον στὴν ὠρίμανσι τοῦ αἰτήματος γιὰ συνεργασία τῶν θρησκευτικῶν ἡγετῶν, οἱ ὁποῖοι πρέπει νὰ βοηθήσουν τοὺς πολιτικούς καὶ διπλωμάτες νὰ χρησιμοποιοῦν καθαρῶς πνευματικὰ μέσα καὶ κίνητρα γνησίας θρησκευτικότητος πρὸς βελτίωσιν τῶν σχέσεων τῶν λαῶν καὶ πρὸς ἀποτροπὴν τῆς ἐξαπλώσεως τῶν ἀπειλούντων τὴν ἀνθρωπότητα κινδύνων. Πρέπει νὰ καταβληθῇ προσπάθεια, ὥστε οἱ ἐξ οἰκονομικοκοινωνικῶν καὶ πολιτικοδιπλωματικῶν ἀνταγωνισμῶν ὑποδαυλιζόμενες πολεμικὲς συρράξεις καὶ τρομοκρατικὲς ἐπιθέσεις νὰ μὴ γίνονιν ἐφαλτήριο πρὸς ἐξέλιξιν αὐτῶν σὲ συγκρούσεις πολιτισμῶν καὶ θρησκειῶν. Οἱ δυσοίωνες προοπτικὲς γιὰ τὴν ἐξέλιξι καὶ ἐλεγχόμενη μακροχρόνιη διάρκεια τοῦ οὐσιαστικῶς παγκοσμίου νέου ἰδιότυπου πολέμου· τὸ ἀναπτυχθέν ἐξ αὐτοῦ καὶ συνεχῶς ἀναζωπυρούμενον, ἀναμεταδιδόμενον καὶ ὡς τρομακτικὴ χιονοστιβὰς ἐξαπλούμενον μῖσος ἐναντίον τῶν «ἀπίστων» τοῦ δυτικοῦ ἡμισφαιρίου· οἱ ἐπιθέσεις ἐναντίον ἐκκλησιαζομένων Χριστιανῶν· τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ εὐρωπαϊκὲς χώρες, μὴδὲ τῆς Ἑλλάδος, ὡς μὴ ὠφελεν, ἐξαιρουμένης, ἐνεκα τῆς πλημμυρίδος τῶν ἑκατοντάδων χιλιάδων τῶν συνεχῶς ἐρχομένων λαθρομεταναστῶν καὶ προσφύγων, ἔχουν ἤδη γίνει ἡ ὀλίγον κατ' ὀλίγον γίνονται πολυπολιτισμικὲς μὲ ποικιλίαν θρησκευτικοῦ προσανατολισμοῦ – ὅλα αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα παρεπόμενα ἐπιβάλλουν ὅχι μόνον τὴν ἐκδήλωσι τῆς χριστιανικῆς ἀλληλεγγύης πρὸς ἐξαθλιωμένους συνανθρώπους, στὸ πρόσωπο τῶν ὁποίων πρέπει νὰ βλέπωμεν πάσχοντα τὸν ἴδιον τὸν Χριστόν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξ οἰουδήποτε ληθάργου ἀφύπνησι πρὸς ἀνάπτυξι τῶν διαθρησκειακῶν διαλόγων, οἱ ὁποῖοι πρέπει νὰ ἐνταθοῦν, νὰ ὁργανωθοῦν καὶ νὰ γίνονιν συστηματικοί, ἐφ' ὅσον εἶναι βέβαιον ὅτι στὸ

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου
Ἀθηνῶν, Τακτικοῦ Μέλους τῆς Εὐρωπαϊκῆς
Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν

τους μεγάλα ὄπλα καὶ νὰ ἐκφωνοῦν πυρίνους λόγους σὲ συλλαλητήρια, ἀπειλώντας τοὺς “ἀπίστους” μὲ ἐξόντωσί τους, εἶναι φαινόμενο ἀνησυχητικὸ, ποὺ ἐπιβάλλει τὴν κινητοποίησι τῶν ἀνὰ τὸν κόσμον ὑγιῶν πνευματικῶν δυνάμεων ὅχι μόνον γιὰ τὴν κατάπαισι τῶν τρομοκρατικῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, ποὺ ὁδηγοῦν στὸ θάνατο ἑκατοντάδες ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐξάλειψιν τοῦ μίσους διὰ τῆς ἐξυγιάνσεως τοῦ θρησκευτικοῦ φρονήματος τῶν λαῶν καὶ τῆς ἀξιοποιήσεως τῶν εἰρηνικῶν μηνυμάτων τῶν διαφόρων θρησκειῶν. Π' αὐτό, πρέπει οἱ στρατιωτικὲς - πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις νὰ περιοριστοῦν καὶ διακοποῦν ἀντικαθιστάμενες ἀπὸ πολιτικὲς - διπλωματικὲς πρωτοβουλίες καὶ ἀπὸ συστηματικὴ πνευματικὴ ἐκστρατεία ἀφ' ἑνὸς πρὸς ἀνάπτυξι φρονήματος εἰλικρινοῦς μετανοίας γιὰ παλαιότερες καὶ πρόσφατες ἱμπεριαλιστικὲς καὶ ἀποικιοκρατικὲς συμπεριφορές, ποὺ χρησιμεύουν ὡς τὸ ἄλλοθι τῆς ψυχολογίας τῶν τρομοκρατῶν, καὶ ἀφ' ἑτέρου πρὸς συνεργασίαν τῶν θρησκευτικῶν ἡγετῶν γιὰ τὴν

μέλλον θὰ εἶναι ἀναγκαιότατοι.

Ὁ Μακ. Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος, εὐθύς μετὰ τὴν τρομοκρατικὴ ἐκδήλωση τῆς 11ης Σεπτεμβρίου τόνισε τὴν ἀνάγκη συγκλήσεως παγκοσμίου διαθρησκειακοῦ συνεδρίου, τὸ ὁποῖο κατόπιν εἰσηγήσεώς του ἔχει ἤδη ἀποφασισθῇ ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου. Πρὸς τὴν αὐτὴν κατεύθυνσι κινήθηκε καὶ ὁ Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν κ. Γεώργιος Παπανδρέου, ὁ ὁποῖος πρὸς διοργάνωσιν τέτοιου συνεδρίου ἔσπευσε στὸ Σεπτὸν Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, γιὰ νὰ ζητήσῃ τὴ βοήθεια τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, ὁ ὁποῖος πολλὴν πρό τῆς 11ης Σεπτεμβρίου 2001 εἶχε δώσει ὥθησιν πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ πρακτικὴν ἀξιοποίησιν τῶν διαθρησκειακῶν ἐπαφῶν καὶ συζητήσεων. Ὅταν τὴν 21η Μαΐου 1999 ἐπισήμως καὶ πανηγυρικῶς ἔγινε δεκτὸς στὸ Συνοδικὸ Μέγαρον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἀντιφώνησίν του ἐπεσήμανε κατὰ ἐπιγραμματικὸν τρόπο τὶς ὠφέλειες ἐκ τοῦ ἐπιδιωκομένου ἀπὸ τὴν Παναγιότητά Του διαλόγου μετὰ τῶν ἀλλοθρήσκων, τόνισας, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἑξῆς: «*Ἡ Μετριότης ἡμῶν τὴν διακονίαν τοῦ λόγου δὲν ἐγκαταλείπει καὶ πρὸς τε τοὺς οἰκίους τῆς πίστεως καὶ πρὸς τοὺς ἀλλοθρησκείας τοῦτον κηρύττουσα, πᾶσαν ἐπιπορευόμενος ὁδόν, μὴ ἀρνούμενος, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπιδιώκων, καὶ τὸν πρὸς τοὺς ἐτεροδόξους διάλογον, ἵνα τὴν ἀνοχὴν μεταξὺ τῶν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ συμβιούντων μελῶν τῶν διαφόρων θρησκευμάτων ἐπιτύχῃ καὶ τὴν διαβίωσιν τῶν ἐνίοτε καὶ ἐκασταχοῦ πιεζομένων μελῶν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς στοργικὸς πατὴρ εὐχεράνη, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ Χριστιανικὸν κήρυγμα τῆς καταλλαγῆς καὶ τῆς ἀγάπης ἐντὸς καρδιῶν ἐνίοτε κατεχομένων ὑπὸ μισαλλοδοξίας εἰσαγάγῃ καὶ εἰς βελτίωσιν τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος συντελέσῃ, τοῦθ' ὅπερ μεῖζον κατόρθωμα καὶ περ καὶ τοῦτο δεῖ ποιῆσαι κἀκεῖνο μὴ ἀφιέναι, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἐπιταγὴν*» (περ. «Ἐκκλησία», Ἰούνιος 1999, σ. 320).

Ἐπίσης, ὁ Παναγιώτατος Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, ὁμιλώντας τὴν ἰδίαν ἡμέρα στὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, μετὰ τὴν ὑποδοχὴ Αὐτοῦ ὡς Ἐπισήμου Μέλους αὐτῆς, τόνισε ὅτι τὸ Σεπτὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο «ἐκδη-

λώνει τὴν πρὸς πάντας ἀγάπην καὶ τὸ διὰ πάντας ἐνδιαφέρον του» καὶ ἀγωνίζεται «δι' ὠρισμένα πανανθρώπινα θέματα, ὅπως ἡ καταλλαγὴ καὶ ἡ διαπολιτειακὴ καὶ διαθρησκειακὴ εἰρήνη» (αὐτ., σ. 343). Χαρακτηριστικῶς καὶ ὁ Ἀκαδημαϊκὸς καὶ πρ. Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν κ. Ἰωάννης Πεσμαζόγλου, ὁμιλήσας πρὸ τοῦ Πατριάρχου γιὰ τὴν ἐκλογὴ τοῦ Παναγιωτάτου ὡς Ἐπιτίμου Μέλους τοῦ Ἀνωτάτου Πνευματικοῦ Ἰδρύματος τῆς Ἑλλάδος, ἐπεσήμανε τὰ ἑξῆς: «*Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, συνεχίζοντας τὸ ἔργο ἀγάπης καὶ ἐπικοινωνίας μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ὅπου καὶ ἂν κατοικῶν, σὲ ὅποια πολιτισμικὴ κατεύθυνση ἢ θρησκεία καὶ ἂν ἀνήκουν, πραγματοποιοῦσε Συνέδριον τὴν 9η Φεβρουαρίου 1994, "περὶ εἰρήνης καὶ θρησκευτικῆς ἀνοχῆς". Στὴν προσφώνησί Του ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βαρθολομαῖος τόνισε ὅτι δὲν ὑπάρχει λόγος "νὰ συνεχίζεται ἡ ἀντιπαράθεση Ρωμαιοκαθολικῶν, Ὁρθοδόξων καὶ Διαμαρτυρομένων, Ἑβραίων καὶ Μουσουλμάνων, γιὰ τὴν παρὰ τὶς διαφορὰς εἶναι ἀναγκαία ἡ προσέγγιση καὶ ὁμαδικὴ συνεργασία στὸ μέτρο τοῦ ἐφικτοῦ, γιὰ νὰ μείνῃ ὁ κόσμος μακριὰ ἀπὸ ἄκρους ἐθνικισμοὺς καὶ θρησκευτικὰς μισαλλοδοξίας"...*» (αὐτ., σ. 337).

Εἶναι ἐπίσης γνωστὸν, ὅτι οἱ διαθρησκειακοὶ διάλογοι προωθοῦνται συστηματικῶς ὄχι μόνον ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ Σεπτοῦ Κέντρου τῆς Ὁρθοδοξίας, ἀλλὰ καὶ τὶς εὐλογίαις αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τὸ «Ὁρθόδοξο Κέντρο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (Σαμπιζὺ Γενεύης), ὅπως καὶ ἀπὸ τὸ ἰδρυθὲν τὴν 3η Μαΐου 1999 στὴ Γενεύη «Ἰδρυμα Διαθρησκειακῶν καὶ Διαπολιτισμικῶν Ἐρευνῶν καὶ Διαλόγων».

Μέσα στὰ πλαίσια αὐτὰ εἶναι ἤδη γνωστὲς ἀρκετὲς προσπάθειες πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν διαλόγων μεταξὺ Ὁρθοδοξίας καὶ Ἰουδαϊσμοῦ, ὅπως καὶ μεταξὺ Ὁρθοδοξίας καὶ Ἰσλάμ, προσπάθειες ποὺ εἶναι ἀνάλογες πρὸς πολλὰς εὐρύτερες καὶ ἐντατικώτερες δραστηριότητες Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ Προτεσταντῶν, οἱ ὁποῖοι διαλέγονται μὲ Ἰουδαίους καὶ Μουσουλμάνους. Τὰ τελευταῖα χρόνια ἄρχισαν νὰ ὁργανώνωνται στὴν Ἀμερικὴ, στὴν Ἀσία καὶ στὴν Εὐρώπῃ ἀξιόλογα συνέδρια πρὸς διεξαγωγὴν διαθρησκειακῶν διαλόγων, μεταξὺ Χριστιανῶν καὶ ἐκπροσώπων Ἀνατολικῶν Θρη-

σκειῶν, οἱ ὁποῖες ἐμφανίζονται μὲ ἀξιώσεις ἀπολυτρωτικῆς θρησκείας. Μεγάλην ὥθησι πρὸς ἀνάπτυξι τῶν διαλόγων αὐτῶν ἔδωσεν ἡ γνωστὴ Διακήρυξι τῆς Β' Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ γιὰ τὴ σχέσι τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὶς μὴ χριστιανικὲς θρησκείες (Declaratio de Ecclesiae habitudine ad religiones non-christianas).

Ἡ σχετικὴ πρωτοβουλία τοῦ Μακαριωτάτου καὶ ἡ ἀπόφασις τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος περὶ ὀργανώσεως παγκοσμίου διαθρησκειακοῦ συνεδρίου, ποὺ ἀνταποκρίνεται στὴν πνευματικὴ ἀτμόσφαιρα, ποὺ διαμορφώθηκε ἰδιαίτερος κατὰ τὶς τελευταῖες ἐβδομάδες, θὰ δώσουν ἀφορμὴ ὥστε καὶ ἀπὸ τὴν ἑλληνορθόδοξη σκοπιά τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀφ' ἑνὸς νὰ ἀντιμετωπισθοῦν τυχὸν ψιθυριζόμενες ἢ καὶ διατυμπανιζόμενες ἀντιρρήσεις γιὰ ἓνα παγκόσμιον διαθρησκει-

ακὸ συνέδριον στὴν Ἑλλάδα καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ διατυπωθοῦν δεοντολογικὲς ἀρχὲς καὶ αἰτήματα γιὰ τοὺς διαλόγους μεταξὺ τῶν Θρησκειῶν σὲ ἀτμόσφαιρα ἀλληλοκατανοήσεως, ἀνοχῆς, καταλλαγῆς καὶ ἐπισημάνσεως κοινῶν ἀνθρωπιστικῶν στόχων, χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει γιὰ τοὺς Ὁρθοδόξους Ἑλλήνες διολίσθησι σὲ ἀπαράδεκτο συγκρητισμὸ καὶ σὲ ἐνδοτικὸς συμβιβασμούς, ποὺ θὰ ἔθεταν σὲ κίνδυνον τὴν πίστι μας, κατὰ τὴν ὁποίαν «οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἢ σωτηρία· οὐδὲ γὰρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον τοῖς ἀνθρώποις (ἐκτὸς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ), ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς» (Πράξ. δ' 12).

Μερικὲς ἐπισημάνσεις γιὰ τὴ δεοντολογία τῶν διαθρησκειακῶν διαλόγων καὶ γιὰ τὸ πλαίσιο τῶν ὁρίων, μέσα στὸ ὁποῖο πρέπει αὐτοὶ νὰ κινοῦνται, θὰ κάμωμε στὸ ἐπόμενο ἄρθρο μας.

